

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

**Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології
Факультет № 6**

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Криміналістика»
обов'язкових компонент освітньої програми першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти 081 Право (Правозастосування)

**за темою: КРИМІНАЛІСТИЧНІ ВЕРСІЇ, ПЛАНУВАННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ
РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023 р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол № 7 від 25.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету Протокол № 6 від 21.08.2023 року № 7

Розробник:

Доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 кандидат юридичних наук, доцент Заяць Д.Д.

Рецензенти:

Голова Київського районного суду м. Харкова, доктор юридичних наук, доцент Шаренко С.Л.

Професор кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Степанюк Р.Л.

План лекції

1. Криміналістичні версії як основа планування.
2. Поняття і принципи планування розслідування. Техніка планування.
3. Планування роботи слідчого у кількох кримінальних провадженнях.

Рекомендована література:

Основна:

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018. – 384 с. – ISBN 978-966-610-231-0 (Т. 1) :

http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6440/Kryminalistyka_Pidruchnyk_Tom%201_Kharkiv_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ВСТУП

Боротьба із злочинністю, усунення причин та умов, які сприяють скоєнню злочинів – одна з головних задач органів внутрішніх справ.

Але вести боротьбу зі злочинністю, при цьому як слід розслідуючи кожен злочин, можливо тільки володіючи необхідними професійними знаннями та навичками.

Вони формуються на основі оволодіння комплексом наукових пізнань та досвідом розкриття і розслідування злочинів.

У зв'язку з цим необхідно широко використовувати методи наукової організації праці та управління, передовий досвід слідчих органів у розслідуванні злочинів, а також останні досягнення науки та техніки.

Сприяє цьому також належним чином спланована та організаційно упорядкована діяльність суб'єктів розслідування.

1. Криміналістичні версії як основа планування.

Термін «версія» був вперше використаний авторами підручника за ред. Темнова А.А. з криміналістики у 1935 році. Вони не розглядали логічну природу версії і обмежилися вказівками про те, що версії лежать в основі плану розслідування і висувуються на другому етапі розслідування – після проведення початкових слідчих дій, якщо за їхньої допомоги слідчий «все ж таки не отримує певних вказівок про особу та місцеперебування злочинця».

У 1954-55 рр. в юридичній літературі вчені починають використовувати терміни «судова версія», «слідча версія». Обґрунтовувалась така думка тим, що версія є різновидом гіпотези, пропонувалися нові визначення версії і класифікації її видів.

Криміналістична версія – це логічно побудоване та засноване на фактичних даних обґрунтоване припущення відносно окремого факту або

групи фактів, що мають чи можуть мати значення для провадження та вказують на наявність чи пояснюють виникнення цих фактів, їх зв'язок між собою та змістом. Мета цих припущень – встановлення істини у кримінальному провадженні.

Суб'єктами побудови криміналістичних версій є слідчий, оперуповноважений, експерт, прокурор, суддя, суд. У відповідності до п. 1 статті 47 КПК України суб'єктом побудови криміналістичних версій може бути й адвокат.

Криміналістичні версії класифікуються за різними підставами.

1) За часом виникнення:

- первинні (початкові), які виникають відразу після надходження інформації;
- вторинні (наступні), які виникають у процесі вивчення фактичних даних та інформації;

2) За значенням для правозастосовної діяльності:

- провідні, які є головними, основними;
- допоміжні, які уточнюють та доповнюють провідні версії;
- запасні, які не заперечуються, однак є менш імовірними;
- відкинуті, які вже не мають значення для правозастосовної діяльності;

3) За терміном необхідності їх перевірки:

- першочергові, ті що необхідно перевірити у першу чергу;
- другорядні, ті що мають другорядне значення для перевірки;

4) За обсягом:

- односкладні, тобто які висунуті тільки за однією обставиною;
- багатоскладні, тобто які висунуті стосовно кількох обставин;

5) За об'ємом:

- загальні – які визначають оцінку розслідуваної події в цілому;
- окремі – які стосуються окремих обставин загальної версії. Вони можуть стосуватися якоїсь однієї обставини події, яка перевіряється, або охоплювати дві й більше взаємозалежні обставини, можуть поєднувати декілька припущень суб'єкта правозастосовної діяльності про різні обставини злочину (наприклад, про суб'єкта й мотив злочину, час, місце й спосіб вчинення злочину та ін.)

6) За суб'єктом висунення та сферою застосування:

- слідчі – висуваються слідчим під час досудового розслідування;
- оперативно-розшукові (або оперативні) – висуваються співробітниками оперативних підрозділів під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, вони спрямовані на пошук осіб, трупа, предметів посягання або вчинення злочинних дій тощо;
- експертні – будуються і використовуються експертом під час експертного провадження;
- судові – висуваються судом під час судового розгляду кримінальної справи;
- версії обвинувачення – висуваються державним обвинувачем під час

судового розгляду справи;

- версії захисту – висуваються захисником під час судового розгляду справи.

7) За ступенем конкретності:

- узагальнені (типові), тобто які пояснюють подію в цілому, на підставі даних науки та узагальненого досвіду слідчої, оперативної, експертної, судової практики;

- конкретні (специфічні) – це робочі версії, над якими працює, у той чи інший момент, суб'єкт правозастосовної діяльності;

8) За ступенем ймовірності:

- найбільш ймовірні, які більш точно пояснюють злочинне явище або подію;

- мало ймовірні, які можуть мати місце, проте досі не мають достатніх підстав для їх перевірки;

- неймовірні, які повністю відкидаються як неможливі;

9) За характером відношення до предмета доказування:

- обвинувальні, тобто які мають характер обвинувачення;

- виправдовувальні, тобто які спрямовані на процес виправдання особи;

10) За спрямованістю у часі:

- ретроспективні – предметом яких є події минулого, сам факт скоєння злочину та окремі його обставини;

- перспективні – які спрямовані на прогнозування та передбачення того, що може статися у майбутньому;

11) За способом вирішення проблемних ситуацій:

- пошукові – спрямовані на пошук джерел (носіїв) інформації;

- дослідницькі – спрямовані на дослідження вже виявленої інформації.

12) За можливим поясненням події та її окремих обставин:

- основні, які підтверджують факт злочину;

- контрверсії, які заперечують факт злочину;

13) За формою конструювання:

- логічні, які будуються на підставі аналізу фактичних даних та наявної інформації, тобто перебігу події, дій злочинця, поведінки свідків тощо;

- інтуїтивні («intuitus» - від дієслова *intueri*, що означає «вдивлятися», «проникати поглядом» (зором), «миттєво осягати»), які є несвідомими, суб'єкт правозастосовної діяльності може їх логічно обґрунтувати, хоча вони теж засновані на якихось знаннях, розумінні психології людей, досвіді, проте, у нього виявляється внутрішня переконаність у ймовірності саме цієї версії. Інтуїтивна криміналістична версія виявляється у здатності суб'єкта правозастосовної діяльності приймати правильні процесуальні рішення, минаючи проміжні результати. Інтуїтивне рішення може виникнути як в результаті напруженого роздуму над вирішенням питання, так і без нього. Інтуїція суб'єкта дозволяє осягати сутність чогось, підказує правильне рішення та напрям розслідування. Інтуїція виявляється у здатності суб'єкта до неусвідомленого відчуття, прямого досягнення істини без жодних міркувань і доказів.

Криміналістична версія має велике значення в діяльності з розкриття і розслідування злочинів, тобто під час оперативно-розшукової роботи, досудового розслідування, експертних проваджень, а також під час судового розгляду кримінальних справ. Версії становлять організуючу основу слідчої, оперативно-розшукової, експертної діяльності, судового слідства. Правильна побудова версій, їх перевірка допомагає досягненню результатів відповідної роботи співробітників оперативних підрозділів, слідчого, експерта, суду, учасників судового розгляду кримінальних проваджень. Так, на підставі слідчих версій організується і планується розслідування злочинів, визначаються його напрямки, шляхи встановлення певних фактів. Завдяки цьому встановлюються всі обставини, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні (ст. 91 КПК України), а в підсумку – істина, вирішуються завдання кримінального судочинства.

Серед основних функцій криміналістичних версій слід виділити:

- гносеологічну (з грецької «gnosis» - знання, «logos» - навчання) – забезпечує пізнання досліджуваних ознак, обставин злочину, механізмів розвитку певної події тощо;
- організаційну – яка забезпечує організацію сторін досудового розслідування та судового розгляду для збирання фактичних даних та отримання необхідної інформації у кримінальному провадженні;
- методичну – забезпечує вибір найбільш ефективних засобів, способів, методів та прийомів для процесу побудови криміналістичних версій;
- прогностичну – забезпечує передбачення (прогнозування) закономірностей, механізмів та наслідків статичної або динамічної ймовірної майбутньої об'єктів прогнозування для планування основних тактичних заходів правозастосовної діяльності;
- пошукову – забезпечує відшукування доказової інформації, напрямів розслідування;
- доказову – для встановлення істини у кримінальному провадженні;
- перцептивну (від лат. perceptio - сприйняття і socialis громадський) – забезпечує сприйняття, оцінку і розуміння об'єктів дослідження;
- креативну – забезпечує творчий, нестандартний підхід під час процесу побудови криміналістичних версій.

Для побудови криміналістичних версій суб'єкти правозастосовної діяльності повинні якомога більше зібрати фактичних даних та інформації щодо конкретного злочину. Чим більше буде зібрано інформації, тим точнішою і реальною буде криміналістична версія.

Джерелами аналогії під час конструювання версій можуть бути:

- ***речові докази*** – це матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші

речі, набуті кримінально протиправним шляхом (ст. 98 КПК України);

• **офіційні документи:**

а) матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні);

б) матеріали, отримані внаслідок здійснення, під час кримінального провадження, заходів, передбачених чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

в) складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії;

г) висновки ревізій та акти перевірок(ст. 99 КПК України);

д) висновки експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи(ст. 101 КПК України);

• **будь-яких інших джерела** – Інтернету, ЗМІ, випадкових джерел, пліток тощо;

• **наукові джерела** – дані природничих, технічних й інших наук (криміналістики, психології, судової медицини, судової психіатрії, біології, зоології, фізики, хімії та ін.);

• **узагальнення правозастосовної практики** – практичного досвіду слідчої, оперативно-розшукової, прокурорської, судової, експертної діяльності;

• **життєвий та професійний досвід суб'єкта право-застосовної діяльності.**

Основною метою побудови криміналістичних версій є перехід від ймовірності до достовірності шляхом пізнання подій минулого або передбачення подій майбутнього.

Під час побудови криміналістичних версій суб'єкти правозастосовної діяльності використовують цілий арсенал методів, а саме:

- 1) фундаментальні або філософські методи;
- 2) загальнонаукові методи;
- 3) спеціальні, або окремо-наукові методи криміналістики.

1) До числа фундаментальних або філософських методів відносяться: (діалектика; метафізика; догматизм; еkleктика; софістика; герменевтика; матеріалізм; реалізм; раціоналізм; емпіризм.)

2) Загальнонаукові методи дослідження умовно поділяють на три групи:

1) методи, що використовуються на теоретичному рівні дослідження (аналогія, екстраполяція, ідеалізація, аксіоматичний метод, гіпотеза та припущення, історичний метод, систематизація, типологія,

інтуїція);

2) методи, що використовуються як на теоретичному, так і емпіричному рівнях дослідження (аналіз, синтез, формалізація, абстрагування, моделювання, узагальнення, індукція, дедукція);

3) методи емпіричного дослідження (спостереження, експеримент, вимірювання, порівняння, інші емпіричні методи дослідження).

3) Спеціальні, або окремо-наукові методи криміналістики.

Спеціальні, або **окремо-наукові методи криміналістики**, які застосовують у криміналістиці, поділяються на дві групи:

- власні криміналістичні
- методи інших (природничих і технічних) наук, які використовують здебільшого у криміналістичній експертизі.

Власні криміналістичні методи створені та обґрунтовані теорією криміналістики або запозичені та перетворені нею спеціально для дослідження криміналістичних об'єктів.

- 1) криміналістична ідентифікація;
- 2) групофікація (встановлення групової належності);
- 3) методи збирання криміналістичної інформації із речових джерел;
- 4) група методів експертного дослідження матеріальних відображень;
- 5) група методів отримання інформації із особистих джерел (від людей);
- 6) група методів встановлення фактів і розслідування окремих видів злочинів;
- 7) група методів попередження злочинів криміналістичними засобами.

У дослідженні криміналістичних об'єктів широко застосовують **методи природничих і технічних наук** — фізичні (спектрального аналізу, дослідження в інфрачервоних і ультрафіолетових променях, із застосуванням радіоактивних ізотопів, методи електронної та лазерної техніки та ін.), хімічного якісного та кількісного мікроаналізу, біологічні, мінералогічні та ін. Часто розкриття злочинів залежить від того, як повно й ефективно у криміналістиці застосовують сучасні досягнення природничих і технічних наук.

Основними завданнями побудови криміналістичних версій є:

- визначення конкретних наслідків, що впливають із кожної висунутої версії;
- визначення загальних об'єктивних закономірностей й механізмів злочинної події;
- розпізнання закономірностей, механізмів, тенденцій, логіки, мотивів, чинників злочинця;
- ретроспективний та перспективний аналіз об'єкта прогнозу та його оцінка з метою передбачення наслідків динаміки або статичної ймовірності майбутнього такого об'єкта, необхідного для планування та організації тактики слідчих (розшукових) дій;
- визначення напрямів розслідування злочинів.

Процес побудови криміналістичних версій має певні етапи, серед яких слід виділяти такі:

- 1) аналіз отриманих фактичних даних та інформації;
- 2) зіставлення цих даних з наявними узагальненнями слідчої практики в аналогічних кримінальних провадженнях;
- 3) висунення ідей, формування припущень та умовиводів;
- 4) визначення провідних та другорядних версій;
- 5) складання плану перевірки усіх варіацій версій;
- 6) перевірка сформованих версій.

Але у практичній діяльності не завжди помітні всі ці етапи розумового процесу, а тільки три, це:

- 1) збирання фактичного матеріалу
- 2) побудова версії
- 3) перевірка версії.

Після збору необхідної інформації, суб'єкти переходять до побудови версії, яка теж має певні етапи.

Перший етап – це аналіз і синтез даних, що наявні у слідчого, у результаті яких здійснюється певне упорядкування наявної інформації, виявляються зв'язки та відношення між відомими обставинами. *На другому етапі* слідчий звертається до своїх знань, слідчому та життєвому досвіду у широкому розумінні слова, необхідним для з'ясування окремих питань у зв'язку з побудовою версій. Водночас, використовується не тільки особистий а й узагальнений досвід розслідування схожих кримінальних правопорушень, особиста інтуїція, довідники та інша інформація, яка може допомогти у діяльності з висунення версій.

Реалізація своїх знань і досвіду, узагальнених та довідкових відомостей при аналізі наявних фактичних даних складає *третій етап побудови версій*.

Саме ж формулювання версій як результат указанного вище мисленого процесу є *четвертим етапом* їх побудови.

Слід зазначити, що під час побудови криміналістичних версій суб'єкти правозастосовної діяльності можуть допускати певні помилки, а саме:

- конструювання версій при недостатньому обсязі інформації (відомості про злочин неповні, уривчасті і ненадійні);
- конструювання версій тільки в одному напрямку (не висуваються контрверсії);
- суб'єкт захоплюється тільки однією типовою версією, вважаючи, що недоведені аргументи, у разі їх перевірки, обов'язково знайдуть своє підтвердження;
- суб'єктивна переконаність суб'єкта стосовно правдивості тієї чи іншої версії;
- відкидання менш ймовірних версій (захоплення тільки основною,

начебто ймовірною версією);

- суб'єкти не завжди спираються на домінуючі ознаки ймовірного злочинця (мотив вбивства, навички, нахили, звички, наявність будь-якої патології тощо);

- розумове виведення не всіх можливих логічних наслідків злочинного явища або події (що у подальшому не дозволяє до кінця перевірити достовірність висунутої версії та призводить до втрати інформації, звуження меж доказу);

- суб'єктом здійснюється заміна необхідних наслідків можливими (припущення часто стають умовиводом за аналогією);

- багатозначні умовиводи, що виведені з версії, приймаються за однозначні;

- непідтверджений наслідок спростовується;

- змішання об'єктивного зв'язку з випадковим збігом фактів (публічні погрози потерпілому; знаходження на місці злочину знаряддя, що належить конкретній особі і т. п.);

- окрема версія помилково приймається за загальну (помилка змішання версій полягає в тому, що підтвердження окремої версії не означає підтвердження загальної).

Таким чином, версійні помилки обумовлюють помилки планування їх подальшої перевірки.

Версія – це логічна основа планування. Висунувши всі можливі у провадженні, на даному етапі розслідування, версії, слідчий виводить із них всі можливі наслідки. Після цього є можливість визначити завдання розслідування, що є важливим етапом планування.

Крім версій *основами* планування є:

- процесуальні (законні) вимоги про проведення певних дій у певні строки, з особливим порядком і т.п.;
- тактичний задум слідчого щодо черговості проведення дій, часу і місця їх проведення, учасників і т.п.;
- слідчі ситуації, в умовах яких доводиться проводити розслідування;
- прогнози щодо можливого розвитку подій (поведінка підозрюваних, свідків і т.п.);
- предмет доказування, який, крім вимог процесуального закону, зумовлений специфікою складу вчиненого злочину і характером події;
- наявні у слідства матеріально-технічні засоби.

Перевірка версій на відміну від процесу їх побудови є практичною діяльністю осіб, які висунули версії. Її мета – підтвердити або спростувати припущення, що містяться у версіях і виведені з них висновки-наслідки про які-небудь події або факти і забезпечити встановлення істини у кримінальному провадженні.

Вимоги до перевірки версій:

По-перше, всі висунуті версії повинні бути перевірені до кінця.

Тією, що не відповідає обставинам, які з'ясовуються, може бути визнана версія тільки в разі непідтвердження виведених з неї наслідків. Це досягається шляхом ретельної перевірки всіх наслідків. Усі виникаючі при цьому логічні невідповідності і протиріччя повинні бути або усунені, або достовірно пояснені. Якщо залишається хоча б одне пояснене протиріччя або логічна невідповідність між виявленими фактами, явищами, версія не може вважатися перевіреною до кінця.

По-друге, всі версії повинні перевірятися одночасно або паралельно. Це важливо тому, що відкладання перевірки будь-яких версій через необхідність зосередження зусиль на перевірці найбільш вірогідної (на думку слідчого) версії може призвести до втрати доказів, знищення або приховування слідів злочину, а підозрюваний може зникнути або, що ще гірше, скоїти новий злочин. Необхідність дотримання цього правила пояснюється і тим, що підтвердження якоїсь однієї версії, означає спростування інших версій, висунутих щодо одного й того ж факту. Зазначене зобов'язує при перевірці мати на увазі одночасно всі версії і оцінювати здобуті докази з урахуванням всіх версій.

По-третє, перевірка версії повинна здійснюватися у строки, відведені на розслідування.

2. Поняття і принципи планування розслідування. Техніка планування.

Планування – це розумова діяльність, що полягає у визначенні завдань слідства, шляхів і способів їхнього вирішення на етапі досудового розслідування в оптимальні строки.

До принципів планування належать.

1) **індивідуальність** зобов'язує при плануванні виходити з обліку як загальних для даного виду, так і всіх специфічних особливостей розслідуваної злочину, тобто кожен план повинен бути індивідуальним, а не шаблонним.

Цей принцип наказує слідчому складати план розслідування за кожним кримінальним провадженням. Як немає двох однакових злочинів, так і неможливий і план розслідування, придатний для розкриття декількох кримінальних злочинів, нехай навіть однорідних.

2) **динамічність** означає, що план розслідування як найважливіший творчий робочий інструмент слідчого, який він використовує в процесі всього розслідування, не може не бути гнучким і рухливим. Логіка процесу збирання і дослідження інформації у кримінальному провадженні така, що надходження нової інформації постійно змінює слідчу ситуацію і відповідно вимагає внесення змін і доповнень до плану розслідування. Виконання цієї вимоги забезпечує його динамічність. Цей принцип тісно пов'язаний з рухом розслідування по етапах, на кожному з яких, як вище вже зазначалося, характер плану змінюється.

3) **гіпотетичність (обґрунтованість)** впливає з об'єктивної закономірності процесу розслідування, як пошуково-пізнавальної діяльності, що виявляється в поступальному характері збирання та накопичення інформації у кримінальному провадженні і вимагає гіпотетичного пояснення виявлених обставин. У зв'язку з цим план розслідування в його пошуково-пізнавальної частини може існувати тільки на основі побудованих слідчих версій. Відповідно версія, як вже зазначалось, є логічною основою планування, його організуючим началом.

4) **реальність** означає, що розроблений план повинен забезпечувати повну можливість ефективної перевірки всіх висунутих слідчих версій і вирішення намічених цілей розслідування. При цьому маєтись на увазі виконання поставлених завдань у встановлені терміни, з урахуванням реальних можливостей слідчих, негласних слідчих (розшукових) дій, з максимальним використанням всіх доступних криміналістичних ресурсів і можливостей сучасної науки і техніки.

Іноді можна зустріти в підручниках такі принципи планування, як: конкретність, законність, своєчасність, ситуаційність і т.п. Їх виділення є дискусійним і на них не будемо зупинятись.

До завдань планування слідства належать:

- 1) визначення правильних шляхів розкриття злочину;
- 2) забезпечення об'єктивності, повноти та всебічності розслідування;
- 3) своєчасне застосування науково-технічних і тактичних прийомів криміналістики з урахуванням особливостей кожного кримінального провадження;
- 4) забезпечення найбільш ефективного поєднання оперативно-розшукових заходів і слідчих (розшукових) дій при розслідуванні;
- 5) сприяння економії сил і засобів слідчого апарату, швидкість розслідування.

Слід пам'ятати, що паралельно у провадженні здійснюється побудова версій, визначення всіх наслідків, що впливають із них та підлягають перевірці.

Всі елементи планування знаходять своє вираження у письмових планах.

Планування розслідування злочину складається з:

- 1) визначення завдань розслідування з урахуванням вчиненого злочину;
- 2) побудова (висування) слідчих версій;
- 3) аналізу версії та визначення обставин (питань), які необхідно встановити;
- 4) визначення слідчих, негласних слідчих (розшукових) дій, оперативних засобів та інших перевірочних і профілактичних заходів, необхідних для встановлення запланованих обставин;
- 5) вибору конкретних виконавців і термінів виконання.

Існує кілька рівнів планування:

- планування роботи слідчого (календарний план);
- планування розслідування в кримінальній справі;
- планування слідчої дії;
- планування тактичної операції;
- тактичного прийому;
- планування початкового наступного та заключного етапів розслідування.

Кожний рівень планування складається з чотирьох стадій:

- 1) визначення загального напрямку дій, формування цілей, побудова версій та виведення з них логічних висновків, цілей, підцілей;
- 2) виділення обставин, які необхідно встановити;
- 3) визначення засобів, за допомогою яких будуть встановлені обставини вчиненого злочину, прийняття тактичних рішень;
- 4) визначення виконавців і термінів виконання.

Як зазначалось, необхідним засобом планування розслідування злочинів є складання письмового плану. Він має певну логічну структуру. Єдиних вимог щодо цієї структури немає. Вченими та практиками пропонуються дещо різні форми письмового плану досудового розслідування. Вибір залежить від слідчого.

Найбільш розповсюдженою є така форма плану:

ПЛАН РОЗСЛІДУВАННЯ

у кримінальному провадженні № _____

Дата внесення інформації до Єдиного реєстру досудових розслідувань _____

Попередня правова кваліфікація злочину з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність _____

Підозрюваний _____ (П.І. по батькові) _____ (дата)

Строки досудового розслідування _____

Короткий зміст фабули провадження

Слідчі версії	Обставини (питання), що підлягають з'ясуванню, встановленню	Слідчі та негласні слідчі (розшукові) дії	Термін та черговість виконання	Виконавець та строки виконання	Відмітка про виконання

Більш компактним виглядає план розслідування, коли версія виноситься у заголовок плану. Таким чином, у плані перелічуються всі версії та розроблена кожна з них окремо:

Версія _____

Обставини (питання), що підлягають з'ясуванню, встановленню	Слідчі та негласні слідчі (розшукові) дії	Термін та черговість виконання	Виконавець та строки виконання	Відмітка про виконання

Додатково до основного плану нерідко складають різні допоміжні документи з метою систематизації зібраних матеріалів у кримінальному провадженні:

- «особові рахунки» - картки, до яких заносяться всі епізоди злочину, вчинені підозрюваним;
- «шахматки» (шахові відомості) – таблиці, де поєднані вертикальні та горизонтальні графи (у горизонтальних перелічують підозрюваних, а у вертикальних – епізоди).

Приклад: «шахматки»:

Епізоди					
підозрювані	№1 короткий зміст	№2 короткий зміст	№3 короткий зміст	№4 короткий зміст	№5 короткий зміст
Петров А.Б.	+		+	+	
Іванов П.Л.	+	+		+	+

2) *Планування окремої слідчої дії включає три стадії:*

а) На початковому етапі виявляються, накопичуються і вивчаються дані (особливо можуть з часом зникнути) про обставини злочину і винну особу, здійснюється його розшук і затримання (якщо це ще не було зроблено до початку розслідування).

б) На подальшому етапі, на базі отриманої до його початку і додатково зібраної інформації, підозрюваному повідомляється підозра, він допитується і вирішуються питання розкриття даного злочину.

в) На заключному етапі вирішуються питання, які згідно мети розслідування, залишилися невиконаними, складається обвинувальний акт і здійснюються інші дії, спрямовані на завершення розслідування.

3) *Планування щоденної роботи слідчого.* Проводиться у кримінальних провадженнях, які одночасно перебувають у слідчого в розслідуванні. Складається календарний план роботи слідчого, у якому вказуються заходи за днями проведення у різних кримінальних провадженнях. При плануванні таких заходів доцільно групувати їх по однотипності мети й змісту.

4) *Планування при досудовому розслідуванні слідчо-оперативною*

групою.

Таке планування поділяється на два етапи:

- а) складання загального плану досудового розслідування;
- б) складання окремих, індивідуальних планів роботи кожного слідчого й оперативного співробітника.

Загальний план складає керівник групи яким призначають найбільш кваліфікованого слідчого, але участь у ньому можуть приймати інші члени групи. У ньому знаходять відображення:

- а) окремі напрямки розслідування визначені в результаті спільного обговорення первинних матеріалів про злочин;
- б) ділянка роботи кожного члена СОГ;
- в) методи координації між членами групи;
- г) термін вирішення поставлених завдань розслідування на окремих його етапах.

Індивідуальні плани складаються кожним членом СОГ, виходячи з розподілу обов'язків між ними: щодо вивчення окремих версій або епізодів злочину, за особами або об'єктами (наприклад, підприємствами).

3. Планування роботи слідчого у кількох кримінальних провадженнях.

Не секрет, що на теперішній час навантаження на слідчих, часом, набагато перевищує максимальне науково-обґрунтоване. В їхньому провадженні одночасно перебувають десятки кримінальних проваджень. У таких умовах безпланове забезпечення ефективної роботи, дотримання всіх установлених кримінально-процесуальним законом строків неможливо.

При плануванні роботи одночасно за декількома кримінальними провадженнями складається *зведений календарний план роботи на певний період* (місяць, декаду, тиждень, день). Складання календарного плану дозволяє більш ефективно використати робочий час, здійснити заплановані заходи в найбільш оптимальні терміни. У зведений календарний план роботи включаються графи:

- 1) дата;
- 2) номери кримінальних проваджень;
- 3) заходи, які варто провести;
- 4) відмітка про виконання.

ПЛАН

роботи на _____ (тиждень, декаду, місяць)

Дата	Кримінальне провадження	Заходи, які необхідно провести	Матеріально-технічні засоби, які необхідно підготувати, особи, які необхідно запросити	Відмітка про виконання	Примітка
1.02	№ 1				

понеділок	№ 2				
	№ 3				
2.02 вівторок					